

congressus viri soluti ad quamvis solutam et vicissim repugnat per se naturae rationali.

III. Verum 2) repugnat ne naturae legi tantum hic vagus concubitus cum pluribus, an etiam concubitus unius cum una, cuiusmodi est in concubinato, in quo etiam solet fieri pactio de educanda prole? Profecto, nam si spectetur id quod est per se, non per accidens, in fornicatione etiam unius cum una, eadem secundum speciem inordinatio in ipsa apparet ac in multiplici congressu fornicario. Nam et ipsa non ordinatur ad debitae prolis educationem, sed haec exclusa ad solam voluptatem. In congressu enim viri et mulieris, qui a natura ordinatus est ad prolis procreationem et educationem, oportet coniunctionem utriusque esse talem ut per se sive ex rei natura sit certa mutua providentia et cura prolis, et idcirco se mutuo obligent ad communem vitam: atqui in congressu fornicario nulla est per se haec certitudo providentiae; sed per se est prorsus providentia incerta, quia excluditur obligatio mutua viri et feminae, quae est naturale fundamentum illius certitudinis.

Quamvis autem pactum fiat educandae prolis id est per *accidens* non *per se*, superadditum scilicet illi unioni, quae per se eadem secundum essentiam manet: idcirco ea non est obligatio maritalis, sed qualis a quolibet suscipi posset etiam pro prole alterius. Per se igitur spectata ea unio adversatur iuri naturae, etsi illud pactum superaddatur. Oportet scilicet pactum esse de essentia unionis, quia haec ex essentia sua est ad illum finem ordinata: id vero tantumdem est ac dicere quod unio debet esse cum mutua obligatione unius ad alterum, quod excludit fornicationem.

IV. Est ergo haec coniunctio fornicaria per se iure naturae mala. Cum autem quod tale est nequeat ex intentione agentis aut ex quibusdam accidentalibus circumstantiis evadere licitum, donec eius essentia, propter quam prohibetur, manet, sequitur quamvis fornicationem esse illicitam. Cf. s. Thom. II^a II^{ae} q. CLIV. a. 2 cum Caietano ibid. Ergo ante congressum licitum viri et feminae praevertere debet potestas alterius in alterum et mutua obligatio; ita ut vir sit mulieris et mulier viri, et sic vir ad suam accedat et mulier vicissim ad suum: et in hoc situs est contractus matrimonialis.

Huic sententiae non adversatur Augustinus, etsi pro more suo modeste loquatur. Ait enim De Bono Coniugali n. 16 « si forte, quod utrum fieri possit ignoro, magisque fieri non posse existimo, si forte ad tempus adhibita concubina filios solos ex eadem commixtione quaesierit, etc. » Non adversatur inquam nobis Augustinus, primo quia tandem eam coniunctionem non probat, deinde quia supponit obligationem mutua adesse etsi non perpetuam, et forte non

supponit existere ab initio intentionem dissolvendi unionem quando libuerit, sed solum factum dissolutionis postea consequentis. Cf. quae ex Augustino proferemus in Th. XVIII. n. X.

PARERGON

Quo tempore nuptiae celebratae sint b. Virginem
inter et s. Iosephum.

I. Cum in Th. III. disputaverimus de coniugio b. Deiparae cum s. Iosepho, non abs re esse existimamus, si veluti rei complementum quoddam hanc quoque quaestionem attingamus, quae hisce nostris diebus inter catholicos doctores acriter agitata est: non quidem ut quaestioni finem imponamus, sed ne in hoc nostro tractatu desiderent lectores notitiam quaestionis, quae non parvi est momenti.

II. Supponendum est in primis eruditos Scripturarum interpretes in hac esse modo sententia quod in more fuerit positum Iudaeorum, seriore saltem aetate, quoad celebrationem coniugiorum, ut duplex in ea actio distingueretur: prior qua vir despondebat (ἐμνηστεύετο אִרְשׁ) uxorem, altera, qua eandem vir accipiebat ab iis, in quorum ipsa erat potestate (ἐλάβεν חַתָּן) ac domum ducebat. Haec altera actio non solebat sequi priorem immediate, sed plus minus spatium quoddam temporis inter utramque intercedebat.

Huius duplicis actionis distinctio, quae habuisse dicitur locum in gente iudaica postremis seculis ante Christum, si Rabbini credimus, eadem etiam prima aetate, tempore scilicet Moysis, in usu fuisse, identidem saltem, dicenda est; sive dicendum est etiam tum licuisse actionem acceptionis sponsae separare a desponsatione. Nam quamvis universim actio, qua coniugium initur, soleat in V. T. significari hac formula, qua dicitur vir *accipere uxorem* vel *accipere sibi aliquam in uxorem* Gen. IV, 19; VI, 2. XII, 19. I. Reg. XXV, 39: 2. Paral. XI, 21: XIII, 21. Esd. X, 44. Nehem. XIII, 25. Hos. I, 2. etc. attamen illius duplicis actionis secundum tempus distinctae mentio quoque fit, ut Deuter. XX, 7. *Quis est homo qui despondit* (μνηστεύεται אִרְשׁ) *uxorem et non accepit eam* (οὐκ ἔλαβεν αὐτήν חַתָּן לָא)? Porro haec altera actio est ea, cui nomen fit *nuptiarum*.

Constat tamen quod antiquitus una actione etiam omnia absoluebantur, petitio sponsae, datio et acceptio ac nuptiarum sollemnitatis, ut patet in coniugio Tobiae et Sarae (Tob. 10-17). Nec ulla dilatio intercessit, quantum res ferebant, inter desponsationem et acceptionem Rebeckae uxoris Isaaci (Gen. XXIV, 51-67).

Supponendum est praeterea desponsationem illam, quam ab acceptione seu nuptiis distinctam et separatam fuisse postrema aetate docent Rabbini, non fuisse eiusdem rationis ac sunt nostra sponsalia. Per eam scilicet desponsationem ius ab utroque sponso in re obtinebatur ita ut congressus, qui habitus fuisset a sponso cum sponsa antequam domum eam tulisset, non fornicarius censeretur sed maritalis et proles legitima iudicaretur. Quocirca sponsus, qui sponsam nondum domum ductam dimittere voluisset, eam, non secus ac legitimam uxorem, dato libello repudii dimittere debebat. Nihilominus etsi legitimus, ratione habita iuris coniugii, congressus ille censeretur; reputabatur tamen minus honestus, indecens, turpis, ut qui animum nimis ad libidinem effusum significaret, quapropter *honestatis lege* prohibebatur vir sponsam suam adhuc in domo parentum versantem cognoscere. Haec habes clare exposita a cl. P. Patrizi in sua Dissertatione seorsim edita *De prima Angeli legatione ad Iosephum*. Ut verum fateamur, nos nondum persuasi sumus verum esse quod Rabinos secuti tradunt quidam eruditi de tali distinctione vigente postrema aetate inter desponsationem et nuptias ut tempus quoddam non satis breve soleret inter illas intercedere et interea inhonesta haberetur commixtio sponsorum. Et quidem si hoc postremum neges, iam nulla superest quaestio et idcirco cum audis Virginem desponsatam Iosepho, iam veram coniugem ipsius prorsus intelligis absque defectu cuiuslibet iuris. Quaestio ergo, quam tractamus, supponit (quin affirmet) id quod Rabbini et eruditi tradunt, disputatione cum iis instituta, qui id recipiunt.

III. His praemissis quaeritur utrum legatio Gabrielis ad Mariam (Luc. I. 26) et idcirco conceptio Christi, quae illam immediate secuta est, contigerit ante nuptias Iosephi cum Maria h. e. post utriusque quidem peractam desponsationem sed antequam b. Virgo a Iosepho acciperetur domumque duceretur, an post nuptias peractas. Sunt qui affirmant id contigisse ante nuptias, sunt qui negent. Inter affirmantes primum locum obtinet nostra aetate cl. P. Patrizi, qui in interpretandis Scripturis maximam sibi peperit laudem, ut nulli aequalium sit secundus, imo facile omnium princeps censeatur. Inter negantes eminent cl. Vincentius De-Vit, qui data opera opinionem Patrizi impugnavit (Vita di s. Giuseppe... scritta dal sacerdote Vincenzo De-Vit 2^a edizione con aggiunte: Modena 1868). Perpendamus utriusque partis argumenta.

IV. Et primo quidem affirmans sententia haud confirmari potest ex eo, quod a Luca b. Virgo, cum ab Angelo salutata fuit, dicatur solum *desponsata*; nam, ut idem Patrizi monet, haec eadem appellatio fit a Luca b. Mariae eo tempore, quo nuptias peractas fuisse

nemo dubitet II. 5. Argumentum igitur primum ita proponitur. S. Iosephus non est comitatus b. Virginem, cum haec Elisabetham visura iter suscepit; atqui si iam nuptiae peractae fuissent, unaque viverent Maria et Iosephus, non sine comite viro suo Maria aggressa fuisset iter satis longum, cuiusmodi erat a Nazaret ad civitatem Iuda (h. e., ut plures interpretes cum Relando censent, civitatem Iuda ad meridiem Ierosolymae): ergo. Maior probatur ex ignorantia mysterii virginalis conceptus, in qua versabatur Iosephus postquam Virgo redierat Nazaretum, ut idcirco de ea dimittenda cogitaret. Si enim ipse una cum Virgine ivisset domum Zachariae, profecto notitiam illius mysterii accepisset, quod Elisabetha magnis clamoribus vulgaverat. Minor probatur, quia decere haud videtur puellam recens nuptam absque societate sui viri longae viae se committere domumque alterius subire.

Alterum argumentum. Cum b. Virgo Christum concepit, nondum ipsa et Iosephus *convenerant: antequam convenirent inventa est in utero habens*. Matth. I. 18. Atqui *τὸ convenire*, de femina et viro usurpatum, post mentionem factam desponsationis (ibid.) significat virum et feminam desponsatam una in eandem domum perpetui convictus gratia coire: pro congressu autem maritali significando rarissime illud verbum adhibetur (cf. Patrizi l. c.). Ergo nuptiae nondum peractae erant, his enim in domum viri sponsa ducebatur vel una conveniebant.

Tertium, quod est potissimum argumentum, ducitur rursus ex verbis Scripturae, quae in propria sui significatione accipienda sunt. Aiunt ergo. Fieri nequit ut ante virginalem conceptum illud contigerit, quod postea factum fuisse Scriptura clare testatur. Atqui Matth. I. 18 seqq. docet Iosephum, cum iam b. Virgo uterum gereret, nondum accepisse coniugem suam, sed eam accepisse postquam Angelus mysterium docuit omnemque excussit timorem; accepit enim eam Iosephus ut morem gereret praecipienti Angelo (v. 24). Iam vero phrasid haec *accipere coniugem* ipsas nuptias aperte significat. Factae sunt igitur nuptiae post hanc primam Angeli legationem ad Iosephum: non ergo fuerant initae prius quam b. Virgo ab Angelo salutaretur.

V. Argumentum sententiae negantis ante nuptias contigisse virginalem conceptum (si efficaciora seligere velimus) duplex est. Primum supponit, quod et adversarii dant, nuptias, si factae sunt post virginalem conceptum, non nisi quarto mense ab eodem conceptu potuisse fieri; nam statim ac Virgo concepit, exurgens cum festinatione perrexit ad Elisabetham ibique mansit mensibus quasi tribus: post quos etiam gestatio uteri apparere solet. Ita ergo argumentum

proponitur. Christus nasci voluit de femina coniuncta viro ut honori suae Matris nataeque prolis consuleret; quoniam quum edendus esset ipse in lucem, mysterium Virginei conceptus et partus notum nondum esse vulgo poterat. Atqui honori Virginis haud fuisset consultum, si post tres menses ab eiusdem conceptu nuptiae fuissent initae, sed solum si ante eundem conceptum: ergo. Maior tum auctoritate Patrum id animadvertentium (cf. Maldonatum in h. l.) fideliumque sensu, tum ex ipsius facti consideratione probatur, cuius nulla potior ratio praeter hanc excogitari potest cur Deus volens nasci ex Virgine voluerit tamen nasci ex coniugata ita ut ipse filius quoque viri eiusdem Virginis vulgo putaretur (Luc. III. 23). Cetera enim bona ex his nuptiis secuta potuissent alia quoque via obtineri. Honor autem exinde praestitus nuptiis effectus quidam potius (secundario licet intentus) quam finis huius oeconomiae fuisse videtur. Prob. minor. Etsi congressus inter sponsos ante nuptias haberetur legitimus quoad valorem, ut ita dicam, actus coniugalis, at, ipsis fatentibus adversariis, inhonestus et turpis censebatur, ut puniri quoque merito posset. Iam vero initis nuptiis quarto mense; prole autem edita in lucem post sex menses a nuptiis, alterutrum ex his duobus dicendum fuisset ab ignorantibus mysterium, vel b. Virginem ex adulterio concepisse, vel saltem contra legem egisse, quippe quae congressa sit cum sponso ante nuptias. Quamvis prius maxime indecorum fuisset b. Virgini, at alterum quoque nemo non videt quam castissimae Virginis pudori eiusque existimationi futurum fuisset adversum. An putabimus Deum non cavisse ne sua Mater eiusque vir hoc turpi dedecore afficerentur? Ergo.

Alterum argumentum ducitur ex Scripturis, ope tamen cuiusdam ratiocinii, quod argumentum sic expolientes proponimus. Iosephus mysterium ignorans volebat b. Virginem *dimittere occulte* Matth. I. 19 seqq. Duas scilicet affert Evangelista rationes cur vellet Iosephus b. Mariam occulte dimittere: *cum esset*, inquit, *iustus et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam*: ut eo quod iustus esset, voluerit eam dimittere; ex eo vero quod nollet eam traducere, diffamare, voluerit *occulte dimittere*. Cur autem istud nisi ut consuleret eius honori? quod quidem satis clare docemur a Matthaeo, qui dimissionis occultae, prout talis, hanc reddit rationem, quia nempe Iosephus nolebat eam traducere h. e. diffamare. Iam vero id primo affirmari merito posse videtur, quod haec *occulta dimissio*, quam cogitabat Iosephus, non fuerit nisi *eiusdem a b. Virgine occulta discessio*. Sane, ut in primis scrupulum eximamus, perpende, quaeso, aequivalere sibi posse has phrases *dimittere uxorem et discedere ab ea*: id nos docet Apostolus I. Cor. VII. 10. 11. ubi idem

sensus subest duobus his verbis in his phrasibus: *mulierem a viro non discedere et virum mulierem non dimittere*. Hoc posito dicimus in dimissione hac, quam cogitabat Iosephus, haud cogitandum a nobis esse de ulla traditione libelli repudii, seu de dimissione activa, quae facienda fuisset tradito libello repudii. Etenim adverbium *occulte* appositum *dimissioni* satis indicat de dimissione per libellum repudii sermonem haud esse. Nam etsi inter paucos, puta propinquos, id actum vel soli Virgini secreto libellus datus fuisset, tamen hic actus per se publici iuris erat; quia erat actus legitimus, qui et in iudicio publico proferri poterat, quocirca traductioni seu diffamationi Virginis via aperta erat. Nec putes quod per accidens potuerit libellus manere occultus. Ut hanc exuas opinionem, perpende intrinsecas circumstantias facti. Nimirum b. Virgo non sponte sed ex lege coniugium inivit et ex eadem lege tenebatur coniungi adgnato proximo; ideoque si Iosepho nupsit, ideo eidem nupsit quia ex lege ad eum ipsa spectabat. Quocirca si Iosephus dedisset Mariae libellum repudii, fieri non potuisset quin eius propinqui non postularent ab eo, cur Mariam abiiceret aut cur nollet nuptias celebrare; ut idcirco facile res ad publicum iudicium adducta fuisset. Has molestas quaestiones effugere nequibat Iosephus, nisi se fuga clanculum subducendo in longinquam regionem absque reditus consilio. Itaque si Iosephus voluit dimittere Mariam *occulte, non traducere*, non nisi discessionem aliquam ab ea cogitare potuit.

Haec si probentur, pronum est ulterius pergere atque hoc pacto argumentum prosequi. Atqui discessio occulta Iosephi potuisset quidem consulere honori Virginis, si post nuptias fuisset peracta, minime vero si ante eas: ergo, quoniam discedere volebat ut eiusdem honori consuleret, dicendum est iam fuisse nuptias peractas, cum Iosephus de dimissione seu de discessione cogitabat. Sane fac nondum nuptias fuisse initas et Iosephum discessisse. Cum proles ederet a Virgine ante nuptias nunquam peractas, primum eidem dedecori ipsa Virgo et proles obnoxiae fuissent, quod dictum est in priore argumento. Deinde maiori imo dedecori exposita fuisset sanctissima Mater. Nam alii videntes prolem ante nuptias, sponsum autem minime videntes sed intelligentes ipsum abiisse, cum sponte se offerret quaestio: cur sponsus (cuius iustitia praeterea nota esse poterat) abiit infectis nuptiis et nondum redit? putassent se probabile saltem argumentum habere iudicandi, ideo ipsum reliquisse sponsam, quia noverat eam concepisse sed non ex se ipso. Quocirca discessio Iosephi causa potius fuisset cur fama Virginis certius periculum subiret. E contrario si discessisset Iosephus post nuptias, male quidem de ipso potuissent homines ominari, non vero de Matre,

quae tempore legitimo peperisset; cum praesertim tum, nulla existente probabili ratione in contrarium, fama honestatis, qua Virgo apud suos gaudebat, vim omnem suam exeruisset ad depellendam quamlibet suspicionem. Haec profecto Iosephus perpendit; quapropter si dimissionem cogitavit, iacturam potius sui honoris quam honoris coniugis eligens, dicendum est quod discessionem a nupta cogitaverit, ideoque iam nuptias, cum haec cogitaret, peractas fuisse et ideoque ante conceptum virginalem (arg. I.).

VI. Hactenus exposuimus utriusque partis argumenta. Porro argumentis secundae partis negantis non habent quid reponant directe adversarii, quo vere faciant satis. Nam et ipsi concedunt illicitum fuisse congressum inter sponsos ante nuptias, nec explicare sciunt quo pacto Iosephus consulere quiverit honori Virginis, si eam dimisisset infectis nuptiis.

E contrario affirmantium argumenta pati videntur idoneam solutionem. Quod spectat ad praecipuum desumptum ex verbis *accipere Mariam coniugem tuam, et accepit coniugem suam*, alii aliter respondent (cf. De-Vit oper. cit.): nobis haec responsio idonea satis videtur. Nimirum ita adversarii arguunt ac si penes Matthaëum verba haec *accipere coniugem tuam* significarent eum actum, quo coniugium absolvitur, qua quis in V. T. dicebatur accipere uxorem vel accipere aliquam sibi in uxorem. Atqui istud est quod negamus. Nam phrasim apud Matthaëum est *παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου: παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ*. Latinus quidem interpres non potuit articulum exprimere; sed certe in graeco articulus non est otiosus. Advertimus itaque aliud esse *accipere aliquam feminam coniugem* seu *in coniugem suam* vel *sibi εἰς γυναῖκα ἐαυτοῦ*, aliud accipere aliquam (seu expresso nomine *Mariam*) *τὴν γυναῖκα αὐτοῦ*: sicut aliud est italice *prendere Maria in sua consorte*, aliud *prendere Maria la sua consorte*. Haec altera phrasim, quoniam articulus in relativum resolvi potest, est identica quoad sensum huic: *prendere Maria, la quale è sua consorte*. Verba ergo Angeli hunc sensum fundunt: *ne timeas accipere Mariam, ἥτις ἐστὶ γυνή σου quae est coniux tua*: quod profecto longissime distat a sensu, qui hac phrasi exprimeretur: *ne timeas accipere Mariam in coniugem tuam*. Itaque sensus verborum Archangeli hic est: *ne timeas accipere Mariam, quae est coniux tua*; non vero iste alius: *ne timeas accipere Mariam in coniugem tuam*.

Ita enarratis verbis Angeli, liquet 1° ibi non occurrere formulam propriam coniugii ineundi, *accipere coniugem*: liquet 2° ibi e contrario supponi ab Angelo quod Maria iam sit uxor Iosephi: *quae*

est coniux tua; ideoque de acceptione in coniugem ibi per eam phrasim non posse esse sermonem.

Nihilominus fatemur difficultatem nondum esse solutam; superest enim altera phrasim explicanda: *accipere Mariam*. Quaeritur enim de qua acceptione heic sermo sit: nec videtur alia acceptio intelligi posse quam ea, quae post sponsalia peragebatur; ut propterea illud oppositum *τὴν γυναῖκά σου* significare valeat *sponsam tuam*, seu *quae est tibi destinata in uxorem*. Scilicet omni argumenti vis adhuc manet eaque tota pendet a solo verbo *accipere, accepit*, pronuntiato in his adiunctis. Verum negamus exigi a contextu ut verbum *παραλαβανεῖν* (quod frequenter idem valet ac simplex *λαβανεῖν*) interpretemur de acceptione coniugali. Scilicet cum amplius non occurrat dictio haec: *acceptio coniugis* vel *acceptio in coniugem* sed solum *acceptio eius, quae est coniux*, licet aliam interpretationem adhibere, quae et non repugnet verbo *accipere*, nec eum sensum extundat, qui, si vera sunt argumenta praecedentia, est certe falsus. Hoc enim ius competit disputantibus, donec eorum sententiae falsitas sit demonstrata. Itaque iubent advertere quod hactenus Iosephus nihil extrinsecus egerat, nec ullo modo relationes suas cum virgine actu aliquo externo abruperat. Rem omnem adhuc animo versabat, omnisque eius actus intus haeserat (*voluit dimittere, haec cogitante*): ut *voluntate* quidem iam uxorem dimiserit, ad actum vero externum haec voluntas non processerit. Ita se habenti Iosepho adstat Angelus immediate ipsum alloquens, ut ab ea voluntate eundem removeat. Iussio accipiendi opponitur voluntati deserendi; quia vero haec animo tantum continebatur, non alia acceptione erat opus, quam qua illa voluntas exueretur, *acceptio* scilicet *animi* praecipitur, qua coniugium suum Ioseph probaret velletque in eo permanere. Quod si minus propria tibi videtur haec interpretatio verbi *accipere*, memento quod cum aliquid absurdi vel certe falsi sequeretur si verba in proprio sensu acciperentur, licet a propria verborum significatione parumper recedere.

Alia argumenta minus sunt molesta. Nam quod spectat ad illud quod ducitur ex verbis: *antequam convenirent*; quoniam ipsi quoque adversarii docent verbum hoc *συνελθεῖν* occurrere aliquando penes classicos scriptores in significatione congressus maritalis, haud repugnat quod heic quoque hoc sensu fuerit usurpatum. Certe Hieronymus (in h. l.) hoc sensu accepit verbum istud. Qui exinde negat unquam convenisse Mariam et Iosephum.

Ad primum vero argumentum respondere licet 1° quod non est certum b. Iosephum haud fuisse comitem uxori in itinere. Quid enim si dicamus quod cum nollet detineri ab hospitibus, ne coge-

retur ibidem manere longo tempore, quod iam eius uxor forte proposuerat, dimiserit eam antequam domum ipsa ingrederetur? At saltem rediit eam recepturus. Demus et hoc. Tunc ergo Elisabetha eidem gratulata significavit mysterium Virginis. Ut vides, in hypothesebus versamur. Ast haec hypothesis falso, puto, innititur fundamento. Supponitur enim quod Elisabetha, feminarum more, cupida fuerit manifestandi arcanum Domini. E contrario cura, qua ipsa Elisabetha post conceptum Ioannis (Luc. I. 24) occultabat gratiam Dei, ipsiusque b. Virginis silentium erga suum virum, ostendunt eas didicisse a Domino non aliis revelare mysteria in ipsis gesta, nisi aliqua ratione speciali ad id moverentur ab ipso Deo, quemadmodum contigit cum Maria Elisabetham salutavit: quo quidem in congressu non constat alias personas adfuisse. Revelatio tanti mysterii, quam humanus testis firmare non potuisset, relinquebatur Deo. Non erat ergo ratio cur Elisabetha Iosepho ad se advenienti id manifestaret (1).

(1) Haec castiganda esset temeritas recentioris interpretis rationalistae Henrici Ang. Wilh. Meyer, qui ad c. 1° Matthaei v. 18. et rursus ad c. 1. Lucae v. 38 monet narrationem Matthaei de dubitatione Iosephi et narrationem Lucae de Annuntiatione Mariae haud posse simul componi sed alteram ab altera excludi, ita ut alterutra falsa sit oportet. Cur vero? quia tum psychologice contra feminarum naturam egisset Maria celans virum suum revelationem acceptam: tum etiam contra officium suum, nempe uxoris ad virum, se gessisset non manifestans ei rem tanti momenti et cuius ipsum adeo intererat. Quod si Maria debuisset praestolari ut Deus Iosepho mysterium revelaret, id oportuisset ut ab Angelo ipsa moneretur.

Scilicet 1° quid Augustissima Deipara actura esset, quae supernaturali perfectione et sanctitate homines omnes et Angelos excedit, id ex naturali, plerumque vitiosa, feminarum loquacitate arguendum est! 2° Quis unquam inter officia uxoris ad virum enumeravit et istud, ut coniux alteri manifestare teneatur quae Deus in ipso immediate supra naturae ordinem operatur? At Iosephum intererat id nosse. Non profecto propter aliquod ius, quod Iosepho competeret in cognitionem huius mysterii: tale enim ius fuisset tandem ius hominis erga Deum agentem in sua creatura prout ipsi placet, ius exigens a Deo manifestationem operum suorum: quod ius est satis absurdum. Sed Iosephum intererat id nosse, ne in seius citra culpam aliquid moliretur quod divinam Matrem eiusque prolem minime deceret. Scilicet is, cuius intererat Iosephum nosse mysterium, erat ipse Deus, ut opus ab ipso inceptum, secundum ordinem Providentiae ab eo libere statutum, felicem exitum sortiretur. Ut id autem fieret satis erat monere Iosephum, cum animum eius dubitatio subire cepit. Nec 3° opus fuit Mariam doceri ab Angelo fore ut Iosepho caelitus notitia mysterii communicetur; interiori enim lumine naturae et gratiae imbuta sapientissima Virgo certissime noverat id Deum facturum quod

At 2° quid prohibet credere b. Virginem uxorem absque societate viri iter illud peregrisse? Nonne adversarii volunt b. Virginem desponsatam hoc iter solam ingressam esse? atqui, si id non decebat desponsatam, cur haud decebat nuptam? Ne vero exinde colligas b. Virginem absque ullius societate iter suscepisse: nam ancilla praesto esse poterat. Obiicies forte Virginis paupertatem, cui famulitium non bene congruit, quam paupertatem videris tibi discere ex oblatione eiusdem Virginis die purificationis suae Luc. II. 24 collatis iis, quae habentur Lev. XII. 8: constat enim quod non invenit manus eius nec potuit offerre agnum. Verum advertas velim quod ex ipso Levitico V. 41 patet conditionem eorum, qui duos turtures aut duos pullos columbarum offerebant, non fuisse infimam apud Hebraeos, sed potius mediam. Et sane ratio est cur credamus b. Virginem filiam heredem ex asse (cuius praeterea parentes, si veteribus quibusdam narrationibus fidem adhibemus, superfluis non carebant) aliquid habuisse in bonis, cum idcirco nupserit ut bona patris sui in familia eius conservarentur. At vir eius vitam arte fabrilis sustentabat. Dic potius quod artem fabrilem exercebat: id tantum novimus ex Evangelio; neque enim sola necessitas sustentandae vitae ratio erat penes Hebraeos cur huiusmodi artes exercerentur. Rabbini enim te docebunt quod, cum post captivitatem Iudaei negotiationi se dedissent, usus apud ipsos invaluit ut quilibet, dum posset, artem aliquam addiceret. Idcirco aetate quoque Christi aliquos reperies in Scripturis artem haud fabrilis nobiliorem exercentes, quos sine causa putares pauperes fuisse. Habes sane Simonem coriariam, penes quem hospitatur Petrus Act. X. 6. Alexandrum, virum probabiliter eruditum, aerarium 2. Tim. IV. 14. Paulum ipsum, qui totam adolescentiam triverat in disciplinis Hebraeorum addiscendis, artem scenofactoriam exercentem, qua certe non egebat pro susten-

ordo suae Providentiae exigeret. Satis ergo ipsi fuit se eidem Providentiae cum plena confidentia committere.

Ceterum 4° non vidit hic auctor quam ineptum sit id quod supponit. Supponit scilicet quod narratio colloquii angelici facta a Maria Iosepho debuisset ab eodem repellere omnem dubitationem. Ita profecto non sensit b. Virgo et merito. Erat enim necessaria Iosepho fides divina in hoc factum, ut partes sibi concreditas in isto divino negotio exsequeretur: fidem autem divinam non nisi testimonium divinum gignit. An tale debuisset habere Iosephus testimonium uxoris solius et ipsam credere ne oportebat tale habendum esse testimonium suum a viro? Evidens est quod nisi Deus ipse certiore fecisset Iosephum, nunquam ratio fuisset huic sufficiens credendi id quod divinitus actum fuerat in sua coniuge. Prudentissime ergo egit prudentissima Virgo rem omnem Deo committens.

tatione vitae, et cum eo Aquilam, apud quem hospitio manebat Act. XVIII. 2. 3. Non est ergo cur timeas b. Virgini ancillam asserere: quae et opinio erat mysticorum doctorum superioris aetatis (cf. in Exercitiis s. Ignatii Contemplationem de Nativitate Christi).

His omnibus perpensis concedimus in eam sententiam, quae nuptias b. Virgini cum s. Iosepho factas affirmat ante conceptum Christi. Monemus tamen quod haec sententia, etsi sit probabilior, non est tamen certa. Nam, si methodum demonstrationis spectas, alterius sententiae argumenta inhaerent magis verbis Scripturae, quod est proprium munus interpretis; nostra e contrario ratiocinio quodam potius constant et, ut verum fateamur, nostrae quoque ignorantiae innituntur, qui nescimus aliter quaedam facta explicare. Praeterea omnia adversariorum argumenta non sunt plene soluta. Absit ergo ut cum cl. De-Vit optemus ut sententia, quam minus probamus, exulet posthac e commentariis Scripturarum. Nulli privato ius est ostracismo multare sententiam, quam doctissimi et maxime catholici viri tuentur, quaeque non contemnendis argumentis defenditur, praesertim si nondum plene refutata sit. Etsi autem tibi opinio tua maxime probabilis videatur (maxime probabilis, inquam, nam in huiusmodi quaestionibus certitudo, quam quidam iactant, non est ad summum nisi quaedam certitudo moralis h. e. magna vel maxima probabilitas), non exinde consequitur futurum esse ut ceteris quoque idem videatur.

CAPUT II.

DE MATRIMONIO SACRAMENTO

THESIS VII.

Verbo Dei tradito doctrina Catholica continetur, Matrimonium Christianum esse vere et proprie Sacramentum.

I. Si probetur perpetua et universali Ecclesiae Christianae traditione (quam certe decreta Conciliorum, professiones sollemnes fidei, liturgiae seu sacramentalia, opera Theologorum et Patrum repraesentant) contineri doctrinam hanc, quod Matrimonium Christianum sit verum et proprium novae legis Sacramentum, id satis superque esse debet Theologo, ut huiusmodi veritas demonstrata dicatur; si quidem vera sunt quae de vi Traditionis et docemus in Scholis, et defendimus contra haereticos. Id porro facile demonstratur. Sacramentum verum et proprium est illud, cui univoce competit definitio

eorum quae in Ecclesia ut sacramenta habentur, nempe quae sunt signa efficacia gratiae sanctificantis; est id scilicet quod sacramentum est sicut Baptismus, Eucharistia, etc. Atqui divina Traditione constat in censu horum sacramentorum habendum esse Matrimonium Christianum, quod nimirum a personis Christianis contrahitur.

II. Sane ut argumentum promamus, quod utriusque simul Ecclesiae graecae et latinae consensum ostendit; constat sectas haereticas, quae seculo V cum nempe utraque Ecclesia latina et graeca adhuc unitae erant, discesserunt a catholica, habuisse semper penes se septem numero sacramenta et inter haec matrimonium: et quamvis illae in aliis dogmatis a se ipsis dissideant, in hoc tamen omnes convenire. Ergo colligimus, hunc numerum septenarium eae sectae acceperunt ab Ecclesia secumque tulerunt. Igitur seculo V universa catholica Ecclesia habebat in numero eorum, quae proprie sacramenta dicuntur, matrimonium. Id vero satis est ut traditio apostolica demonstraretur. Probationem antecedentis habes ex sequentibus testificationibus, dummodo advertas huiusmodi sectas tenaces semper fuisse eorum, quae ab initio a suis parentibus acceperunt et a mutationibus abhorruisse. Iam vero Fidem Syrorum Nestorianorum testatur Sulaka Patriarcha professione fidei quam Romae adhuc monachus edidit MDLIII. « Credimus quoque in sanctum baptismum, et in sacrificium quod est corpus et sanguis Christi, et in sacerdotium sanctum, et in matrimonium ». Fidem Iacobitarum et Coptorum refert Simon Assemanus (Bibl. Orient. Tom. II. Dissert. De monophys. n. 5.). « Ad sacramenta quod spectat, septenarium eorum numerum, qualis ab Ecclesia catholica agnoscitur, apud Iacobitas sacrosanctum esse liquet ex eorum ritualibus et pontificalibus libris etc. » Armenios quoque ante Concilium Florentinum idem sensisse testis est Vartanus Armeniorum Episcopus, qui duobus fere ante illud Concilium seculis opera sua edidit: ait enim (cf. Galanum Tom. 2. p. 440) in monitis ad Armenios c. 6. « Paulus Ap. discipulum suum Dionysium de septem Ecclesiae sacramentis erudit.... Christianismus in septem Ecclesiae sacramentis nititur... Primum sacramentum est baptismus, secundum missae sacrificium: tertium benedictio unguenti, quod latini chrisma vocant, quartum est ordo: quintum est matrimonium etc ». Item seculo XVII Ecclesia graeca contra Cyrillum Lucarum Protestantibus faventem edidit professionem suae fidei, inter cetera inquit: « Anathema Cyrillo nova dogmata fabricanti et credenti non esse ex institutione I. C. neque ex Apostolorum traditione praxique perpetua septem Ecclesiae Sacramenta, baptismum scilicet, chrisma, poenitentiam, eucharistiam, sacerdotium, extremam unctionem et matrimonium ». Ergo certum est consequens,